

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Çocukların Okul Öncesi Eğitim Etkinliklerine Katılım Düzeylerinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi

Examining the Participation Levels of Children in Pre-School Education Activities in Terms of Teachers' Opinions*

Hikmet ZELYURT

Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

hikmet.zelyurt@inonu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-5243-6496

Osman OSMANOĞLU

Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı

osman.osmanoglu.46@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-7975-466X

Öz: Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyinin incelenmesidir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kahramanmaraş ili merkez ilçeleri sınırları içerisindeki 2021-2022 eğitim öğretim yılında MEB'ine bağlı ilkokulların anasınıflarına ve bağımsız anaokullarında görev yapan 15 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem grubu, amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak 2 uzmanın görüşüne başvurulmuş ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra "Öğretmen Görüşme Soruları" oluşturulmuştur. Verilerin analizinde nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, çocukların katılım düzeylerini çocukların annelerinin eğitim düzeyleri % 88,3 oranında olumlu şekilde etkilemektedir. Öğretmen görüşlerine göre eğitim seviyesi yüksek anneler okul öncesi eğitiminin önemi konusunda daha bilinçli düşünmektedir. Çocukların baba eğitim düzeyleri ise % 69,4 oranında katılımı olumlu şekilde etkilemektedir. Eğitim seviyesi yüksek babalar eğitim seviyesi düşük olan babalara göre çocuklarına daha iyi rol model olmaktadır. Okul öncesi öğretmenleri daha önce okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocukların katılım düzeylerinin yüksek olduğu konusunda (% 68,8 oranında) görüşler bildirmiştir. Daha önce okul öncesi eğitim almış çocukların hazırbulunuşluk düzeyleri açısından daha donanımlı oldukları öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, katılım düzeyi, okul öncesi etkinliklere katılım.

Abstract: The main purpose of this research is to examine the participation level of preschool children in activities. In the study, one of the qualitative research designs which is the case study design was used. The sample of the study was consisted of 15 pre-school teachers working in the pre-schools and independent pre-schools of the primary schools affiliated to the Ministry of National Education (MEB) in the 2021-2022 academic year within the borders of the central districts of Kahramanmaraş. The sample group of the study was determined by maximum variation sampling, which is one of the purposive sampling methods.. As a data collection tool, the opinions of 2 experts were consulted and, after the necessary arrangements were made,

* Bu çalışma, ikinci yazarın birinci yazar danışmanlığında tamamlandı. "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Etkinliklere Katılım Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Geliş Tarihi:05.11.2022

Kabul Tarihi:02.05.2024

Yayın Tarihi:31.08.2024

Atıf: Zelyurt, H. & Osmanoglu, O. (2024). Çocukların okul öncesi eğitim etkinliklerine katılım düzeylerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 476-490. Doi: 10.33437/ksusbd.1199974

"Teacher Interview Questions" were created. One of the qualitative data analysis methods which is content analysis, was used in the analysis of the data.

According to the findings of the study, the education level of the mothers of the children positively affects the participation levels of the children by 88.3%. According to teachers' opinions, mothers with higher education levels consider more consciously about the importance of pre-school education. The father's education level of the children positively affects the participation rate of 69.4%. Fathers who have high education level are better role models for their children than fathers who have low education level. Preschool teachers argued that the participation level of children who went to pre-school education institutions was high (68.8%). It stands out that children who have received pre-school education are better equipped in terms of readiness levels.

Keywords: Pre-school education, level of participation, participation in preschool activities.

GİRİŞ

Toplumların gelişimi ve geleceği açısından çocukların yeri çok önemlidir. Her çocuk sağlıklı koşullarda yaşama ve eğitim görme gibi temel haklara sahiptir. Başta anne babalar, daha sonra öğretmenler çocuklar için güvenli, nitelikli ve sağlıklı ortamlar sağlamakla yükümlüdür (Kitapçı Uysal, 2005). Çocukların buldukları tüm ortamlarda; ilk sosyal çevresi ailesinde, yaşadığı sosyal kültürel çevresinde ve toplumda, kendine has duyarlılıkları ve görüşleri olan aktif bireyler olarak görülmesi gerekmektedir (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi [BMÇHK], 2005). Okul öncesi eğitim de dahil olmak üzere tüm eğitim ortamlarında öğrenme süreçleri gerçekleştirilirken çocukların pasif alıcılar yerine aktif katılımcılar olarak görülmesine yönelik uygulamalar yapılmalıdır (BMÇHK, 2009; Lansdown, Jimerson ve Shahroozi, 2014). Ancak yapılan araştırmalar yetişkinlerin çocukların katılım haklarını yeterince tanımadığını ve desteklemediğini hatta çocukları kendi mülkiyetinde olan olarak gördüklerini ortaya koymuştur (Young, 2004). Dünyanın pek çok ülkesinde çocuklar ne yasal çerçevede ne de politika ve uygulamalarda aktif katılımcılar olarak görülmemiştir (Lansdown, 2010).

Türkiye'deki duruma bakıldığında araştırmalar çocukların katılım haklarını yeterince kullanamadıklarını, etkin bir katılımın olmadığı ortaya koymuştur (Şallı İdare, 2018). Oysaki Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2013 yılında güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programı'nda eğitim-öğretim süreçlerine çocukların aktif bir şekilde katılmalarını ve yaparak yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini ön plana çıkarmıştır. Çünkü bireyin hayatında ciddi bir öneme sahip olan erken çocukluk döneminde çocukların kazandıkları deneyimler gelişimsel ilerlemeler daha sonraki yaşamlarını etkileyecektir (Akyol, 2020; Hazar, 2005). Çocukların katılım düzeylerinin değerlendirilmesinin, uygulanan okul öncesi eğitim programının kalitesinin belirlenmesi için kullanılan etkili yöntemlerden biri olduğu düşünülmektedir (Akyol, 2020).

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS) çocukları korumayı ve haklarını garanti altına almayı amaçlayan uluslararası düzenlenen önemli yasal bir metindir (Akyüz, 2016; Canbulut, 2014). Çocuk haklarına yönelik daha önceki bildirgelerde çocuğun katılım hakkı konusuna değinilmemiştir. Bu hak ilk defa BMÇHS'NİN 12. Maddesinde 20 Kasım 1989 tarihinde gündeme gelmiştir (Akyüz, 2016; Kurt, 2016; Skelton, 2007). BMÇHK' si 2009 yılında madde 12'ye yönelik; katılıma yönelik uygulamaların artması ve katılım hakkının ihlallerinin engellenmesi konusunda genelge yayınlamıştır (BMÇHK, 2009).

Katılımı artırmak için yapılan bu uygulamalara rağmen çocukların katılım hakkından yeterince faydalanmadığı bir gerçektir. Yapılan araştırmalar ülkemizde ve yurt dışında çocuğun aktif katılabileceği aile ve eğitim ortamında bile görüşlerinin görmezden gelindiğini, katılım hakkının ihlal edildiğini ortaya koymaktadır (Arkadaş ve Müftü, 2010; Theobald vd., 2011; Canbulut, 2014; Van-Bijleveld, Dedding ve Bunders-Aelen, 2015).

Çocukların aktif katılım süreçlerine dâhil edilmesinde; çocuklar ile ebeveynleri ve öğretmenleri arasında nitelikli ve güvene dayalı iletişim kurulmasına, çocukların fikirlerini özgürce dile getirebilmelerine olanak sağlanmasına ihtiyaç vardır (Tomanovic, 2003). Çocukların yetişkinler tarafından günlük yaşamlarının her aşamasında aktif birer katılımcı olarak görülmelidir (Akyol, 2017). Bu bağlamda çocukların katılım düzeylerinin incelenmesini ele alan çalışmalara alan yazında ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Ülkemizde alanyazın incelendiğinde ilkokul ve ortaokulda eğitim-öğretim gören çocukların katılım seviyelerinin araştırıldığı (Başal, 2001; Demirezen, Saçlı Uzunöz ve Arslan, 2016; Sarıtepeci ve Yıldız, 2014; Erdem, 2021; Demircan ve Tanrıseven, 2014) çalışmalar bulunmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerinin incelendiği çalışmalara oldukça sınırlı sayıda yer verildiği göze çarpmaktadır.

Yurt dışındaki alanyazın incelendiğinde öğretmenin etkinliklerdeki uygulamalarının çocukların aktif katılımında önemli rol oynadığı ifade edilmektedir. Araştırmalarda öğretmenlerin çocuk haklarını nasıl algıladıkları ve uygulamalarında çocuk bakış açısına ne ölçüde yer verdikleri çocuk katılımını doğrudan etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır (Dunphy, 2012; Johnny, 2005; Emilson ve Folkesson, 2006). Alan yazında ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerinin, çocukların okula devam ettikleri sürelerin çocukların akademik başarılarını dolayısıyla katılım düzeylerini etkileyen çalışmaların olduğu görülmektedir (Shavers,2007; Yoshikawa ve diğ., 2013). Çocuk katılımının farklı değişkenlerle ilişkisinin (anne ve baba eğitim durumu, çocuğun kardeş sayısı ve cinsiyeti, daha önce okul öncesi eğitimi alma durumu) çok boyutlu ele alındığı çalışmaların alan yazında az sayıda bulunması sebebiyle güncel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Literatür incelendiğinde birçok araştırmada (Fudge Schormans ve Rooke, 2008; Hitzler ve Messmer, 2010; Palsson, 2017) öğretmenlerin çocukların katılım düzeyleri üzerinde destekleyici ya da engelleyici rolü olduğu belirtilmektedir. Eğiticinin sınıf yönetimi stratejileri çocuğun katılımının sağlanmasında önemli bir etkidir (Ten Brummelaar vd., 2018). 2013 yılında yenilenen okul öncesi eğitim programında çocukların bireysel ya da küçük gruplar halinde katılımlarının artırılabilmesi için öğrenme merkezleri kurulması teşvik edilmiştir (Okul Öncesi Eğitim Programı [OÖEP], 2013). Bu bağlamda sınıf ortamlarında katılım düzeylerinin belirlenmesi; öğrenme ortamlarında gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi, çocukların etkinliklere ilişkin duydukları ilginin değerlendirebilmesi konusunda öğretmenlere yol gösterici olabilir (Laevers, 2011) .Bu araştırmanın sonuçları MEB 'liğine okul ortamlarında çocuk katılım durumları konusunda bilgiler sunacaktır. Ayrıca bu çalışma, uluslararası sözleşmelerle önemli görülen çocuk katılımına ilişkin uygulamaların niteliği noktasında alanyazına katkı sağlayacaktır (BMÇHK, 2009).

Bu bağlamda bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım durumları hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1- Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini cinsiyet açısından nasıl değerlendirmektedir?

3. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini anne eğitim durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?

4. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini baba eğitim durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?

5. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini okul öncesi eğitimi alma durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?

6. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini kardeş sayısı açısından nasıl değerlendirmektedir?

Katılım Tanımı ve Önemi

Katılım çocukların kendileriyle ilgili konularda kararlara ve süreçlere, bilgi alabilme, danışma, bağımsız girişimde bulunma ve sorumluluk alabilme gibi faktörleri içine alacak biçimde dahil olmalarıdır (Duncan, 2009; Özer, 2013; Venninen ve Leinonen, 2013).

Katılım, Leavers (1993) tarafından gelişim ve öğrenme faaliyetlerinin bir göstergesi olarak tanımlanmıştır. Katılım öğrenme yaşantılarının niteliğini belirleyen değişkenlerden biridir (Leavers, 1997).

Katılım, çocukların gelişim sürecinde büyümeyi, duygusal iyi oluşu ve hayal gücünü etkilediği için büyük önem taşımaktadır (Nyland, 2009). Çocukların katılım süreçleri, öğrenme süreçlerini, düşünme becerilerini, bireyin mevcut potansiyelini geliştirmesini etkilemektedir (Theodotou, 2015). Çocuklar içinde buldukları ortama yüksek derece katılım sağlarsa, öğrenmeye ilişkin ilgisinin yüksek olduğu söylenebilir (Laevers, 1994; Pascal ve Bertram, 1997). Katılım çocukların daha sonraki eğitim kademelerinde ne düzeyde akademik başarı göstereceklerinin önemli bir yor dayıcısıdır (Baloğlu, 2002).

UNICEF (2007) ise katılım durumlarının sağlandığında çocuklara aşağıda belirtilen şekilde faydaları olacağını ifade etmiştir:

Çocuklarda aktif vatandaş olma bilinci gelişir.

Çocuklar toplumsal sorunlara karşı daha duyarlı olurlar.

Çocukların duygudaşlık becerileri gelişir ve sorunlara çözüm yolları ararken farklı bakış açılarıyla bakabilmeyi öğrenirler.

Çocuklar demokrasi kavramı ile tanışır ve kendi yaşamlarında aktif şekilde uygulama fırsatı yakalarlar.

Çocukların alınan kararlarda düşünce sahibi olması, alınan kararlara kolay adaptasyon göstermelerini sağlar.

Okul öncesi eğitim veren kurumlarda, eğitimcilerin beceri ve bilgi düzeyleri ile sınıftaki çocuk sayısı çocukların katılım süreçlerine etki etmektedir (Johansson ve Sandberg, 2010). Okul ortamlarında çocuklar tarafından başlatılan etkinliklerde, öğretmen çocukları motive etme ve sınıf ortamlarını düzenleme rolünü üstlenmelidir (Ahn ve Kim, 2009).okul öncesi öğretmenleri katılım süreçlerini desteklemek için çocukların öğrenmeye karşı motivasyonlarını artırmalıdır. Çocuklara seçimler yapabilecekleri fırsatlar sunmalı ve karar verme süreçlerinde çocuklara destek vermelidir (Donna ve Joanne, 2005; Akyol, 2017).

Okul öncesi eğitim kurumlarında katılım ihlallerinin olmaması için tüm etkinlik ve uygulamalarda katılımın niteliklerine (gönüllü ve saygılı, ilgili, riske karşı duyarlı, şeffaf ve bilgilendirici, kapsayıcı, çocuk dostu) önem verilmesi gerekmektedir (Zorbay Varol, 2019).

Katılım kavramıyla ilgili literatür incelendiğinde çocukların duygu, davranış ve bilişsel yönleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Çok boyutlu bir kavram olan katılım, ilk araştırmalarda davranışsal ve duygusal boyutlarıyla ele alınmıştır. Daha sonraki çalışmaların sonuçları ile katılıma, duygusal ve davranışsal boyuta ek olarak bilişsel boyut oluştuğu belirlenmiştir (Finn ve Voelkl, 1993; Ryan vd., 1994; Fredricks vd., 2004; Wigfield vd., 2008).

Çocukların katılım düzeyleri belirlenirken üzerinde durulması gereken göstergeler bulunmaktadır. Göstergeler dikkat, enerji, ısrar/vazgeçmeme, özen, tepki süresi, karmaşıklık ve yaratıcılık, yüz ifadesi ve duruş, sözler ve doyum olarak belirtilmektedir. Katılım düzeyleri hakkında karar verirken bu özellikler kayda değer ipuçları sağlamaktadır (Laevers, 2005). Çocukların etkinliklerde ne şekilde yer aldıkları, nasıl yoğunlaştıkları, kendi potansiyellerine hangi düzeyde ulaştıkları ve süreçten nasıl etkilendikleri katılımın göstergeleri ile ilgilidir (Laevers ve Declercq, 2018).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir. Nitel araştırma sosyal ya da beşeri bir probleme bireylerin veya grupların atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşımdır (Cresweel, 2017). Araştırmanın nitel boyutunda öğretmenlerin görüşlerine göre çocukların katılım düzeylerine ilişkin etkenler (anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, çocuğun cinsiyeti, okul öncesi eğitimi alma durumu, kardeş sayısı) bu tuncül bir yaklaşımla ele alınması için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın ulaşılabilir evrenini; 2021-2022 eğitim öğretim yılı, Kahramanmaraş ilinde anaokullarında eğitim gören çocuklar ve eğitim veren okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Örnekleme seçerken Kahramanmaraş kırsal, kent merkezi ve varoşlardaki okullarda görev yapan öğretmenlerin seçilmiştir. Buradaki amaç, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örneklemede çalışan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada nitel veriler okul öncesi öğretmenler (15 kişi) ile gerçekleştirilen yapılandırılmamış görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme, odak görüşmeleri gibi farklı yöntemlerle verilerin toplanması mümkündür (Patton, 2014). Bu çalışmada nitel verilerin toplanması görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci olarak tanımlamıştır. Araştırmanın nicel alt problemlerinden yola çıkılarak ve danışman öğretim üyesi ve öğretmenlerden gelen dönütler sonucunda geliştirilerek oluşturulmuş toplam 6 soru katılımcılara yöneltilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulanmasının etik olarak uygun olduğuna ilişkin, İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 11.02.2021 tarihli ve 2021/4-1 sayılı karar ile etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmanın uygulama izinleri için Kahramanmaraş İli Valiliği ve Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırmanın uygulamasına yönelik uygulama izni alınmıştır. Amaçlı olarak belirlenen okullardaki öğretmenlerden veri toplama ölçme araçlarını doldurmaları istenmeden önce öğretmenlere Bilgilendirme Onamları verilmiş, katılmaya onay veren öğretmenlerin onayı ile çalışma, gönüllü katılım gösteren öğretmenlerle yürütülmüştür.

Araştırmada sosyal kültürel çevre koşulları farklı her okuldaki en az bir öğretmen olacak şekilde 15 öğretmen ile yüz yüze görüşme yapılmış ve bu görüşmelerde araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu sorular öğretmenlere sorulmuştur. Yapılan görüşmeler gönüllülük ilkesine uygun şekilde katılım göstermek isteyenlerin uygun oldukları zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Görüşmede ses kaydının alınacağı ve yalnızca araştırma verilerinin incelenmesi amacı ile kullanılacağı öğretmenlere bildirilmiştir. Uygulama sırasında alınan ses kayıtlarının içeriği yazılı metne dönüştürülerek raporlaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Görüşme tekniği ile elde edilen ifadelerdeki benzer öğeler kategorilere ve bu kategorilere uygun temalara ayrılarak açıklamalar yapılmıştır. Bu bakımdan verilerin analizinde nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi araştırmada elde edilen verileri açıklamayı sağlayacak, kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. İçerik analizinde önce kodlamalar yapılmış, birbirleri ile benzerlik taşıyan kodlar belirli kavramlar ve konular çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayacağı şekilde yorumlanarak (Yıldırım ve Şimşek, 2008) temalara ulaşılmış, bu şekilde tümevarım yöntemi ile araştırmanın bulguları oluşturulmuştur. Araştırmada yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi yapılırken öğretmenler "Ö1", "Ö2" şeklinde sıra numarası verilerek kodlanmıştır. Verilerin analizinde ise toplanan verilere ilişkin yapılan analizler sonucunda elde edilen tema ve kodlamalar, farklı bir araştırmacı (okul öncesi eğitim alanında uzman unvanına sahip) tarafından değerlendirilmiş, analizlerin uygunluğuna bakılmıştır. Bu kapsamda iki araştırmacı arasındaki kodlamaların uyumu incelenmiş 6 görüşme sorusuna verilen yanıtlardan çıkarılan kodlamaların ve temaların uyumu Miles ve Huberman formülü (Güvenirlik: görüş birliği/görüş ayrılığı) ile incelenmiştir (Miles ve Huberman, 1994). Buna göre araştırmacıların yaptığı kodlamalardaki güvenirlik % 84 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarında (Miles ve Huberman, 1994), bu araştırmanın nitel bulguları güvenilir bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “düşük düzeyde katılım”, “orta düzeyde katılım” ve “yüksek düzeyde katılım” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeyleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular

Tema	Alt Tema	F	%
Düşük Düzeyde Katılım	Drama etkinliğine düşük düzeyde katılım	1	3,2
	Türkçe dil etkinliği katılım düşük	1	3,2
	Kesme-yapıştırma çalışmalarında katılım düşük	1	3,2
	İlgileri az	1	3,2
	Sene başında katılım düşük	1	3,2
	Genel olarak katılım düşük	2	6,4
	Dikkat süreleri az	3	9,6
Toplam	Okuma-yazmaya hazırlık etkinliğinde katılım düşük	4	12,9
		14	45,1
Orta Düzeyde Katılım	Katılım orta düzeyde	2	6
Toplam		2	6,4
Yüksek Düzeyde Katılım	Türkçe dil etkinliğinde katılım yüksek	1	3,2
	Akıl oyunları, kodlama katılım yüksek	1	3,2
	Sanat etkinliğinde katılım düzeyi yüksek	2	6,4
	Fen etkinliğinde katılım yüksek	3	9,6
	Oyun ve hareket etkinliğinde katılım yüksek	8	25,8
Toplam		15	48,3

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen görüşleri toplam 31 alt tema ve 3 ana tema etrafında toplandığı görülmektedir. Yapılan içerik analizine göre (Tablo 1) öğretmenlerin % 48,3’ü çocukların etkinliklere katılım düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Yüksek düzeyde katılım gösterenlerin alt temasında öğretmenler çocukların oyun ve hareket etkinliğinde daha yüksek katılım (% 25,8) gösterdiklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö11) çocukların katılım düzeyi hakkında düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...katılım düzeyi genelde hareketli oyun etkinlikleri, fen etkinliklerinde yüksek. Mesela totale vurursak 20 öğrenciden 3-4 tanesi katılmayabiliyor...”.

Öğretmenler düşük düzeyde katılım gösterenlerin alt temasında en çok (% 12,9) okuma-yazmaya hazırlık kategorisinde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin biri (Ö5) çocukların katılım düzeyi hakkında düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...gözlemlerim çocuklar artık kesme, yırtma, yapıştırma tarzını birazcık sıkılmışlar gibi geliyor bana.10 yıllık tecrübemden artık hani kes yapıştır çiz, otur boya etkinliklerden hoşlanmıyorlar ...”.

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini cinsiyet açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “kızların yüksek katılım gösterdiği durumlar”,

“erkeklerin yüksek düzeyde katılım gösterdiği durumlar” ve “cinsiyetin fark yaratmadığı durumlar” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeylerini cinsiyet açısından değerlendirmelerine ilişkin bulgular

Tema	Alt tema	F	%
Kızların Yüksek Katılım Gösterdiği Durumlar	Küçük kas gelişimi yüksek	1	2,5
	Kurallı oyunlara katılım yüksek	2	5,1
	Müzik etkinliklerde katılım yüksek	2	5,1
	Masa başı etkinliklerde katılım yüksek	3	7,6
	Türkçe dil etkinliklerinde katılım yüksek	3	7,6
	Dikkat ve algıları yüksek	4	10,2
Toplam		15	38,4
Erkeklerin Yüksek Katılım Gösterdiği Durumlar	Kuralsız oyunlarda katılım yüksek	3	7,6
	Fen ve matematikte katılım yüksek	6	15,3
	Oyun ve hareket etkinliklerinde katılım yüksek	8	20,4
Toplam		17	43,5
Cinsiyetin Fark Yaratmadığı Durumlar	Yetiştirilme tarzı önemli	1	2,5
	İkisinde de dikkat dağınık	1	2,5
	Fark görmüyorum	5	12,8
Toplam		7	17,9

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen görüşleri toplam 39 alt tema ve 3 ana tema etrafında toplandığı görülmektedir. Yapılan içerik analizine göre (Tablo 2) öğretmenlerin % 43,5’i çocukların etkinliklere katılımında cinsiyet değişkeninin erkekler lehine yüksek olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin biri (Ö7) çocukların katılım düzeyini cinsiyet açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...çeşitli etkinliklerde bariz öne çıkıyor. Mesela bir matematik etkinliğinde erkekler biraz daha öne çıkıyor. Yani bilişsel zekâda, matematiksel zekâda, kodlamada, bu tarz etkinliklerde erkek çocukları net bir şekilde öne çıkıyorlar...”.

Ayrıca öğretmenlerin % 38,4’ ü çocukların etkinliklere katılımında cinsiyet değişkeninin kızlar lehine yüksek olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö9) çocukların katılım düzeyini cinsiyet açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...genel olarak kız öğrenciler etkinliklere daha bir istekli, daha bir hevesli, mesleğimin ilk yılından beri böyle...”.

Öğretmenlerin % 17,9’u ise katılım durumlarında cinsiyetin fark yaratmadığını düşünmektedir. Öğretmenlerin biri (Ö14) çocukların katılım düzeyini cinsiyet açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...hayır kesinlikle yok. O çocuğun yetiştirilme tarzıyla, karakteriyle alakalı, öğretmenin tutumuyla alakalı...”.

Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini çocukların anne eğitim durumları açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “katılımı olumlu etkileme durumu” ve “katılımı etkilememe durumu” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeylerini çocukların anne eğitim durumları açısından değerlendirmelerine ilişkin bulgular

Tema	Alt Tema	F	%
Katılımı Olumlu Etkileme Durumu	Aile katılımı yüksek	2	5,7
	Etkili iletişim	2	5,7
	Nitelikli uyarıcı ortam oluşturma	5	14,2
	Hazırbulunuşluk yüksek	5	14,2
	Nitelikli zaman geçirme	6	17,1
	Eğitime bakış açısı	11	31,3
Toplam		31	88,3

	Katılımı doğrudan etkilemiyor.	4	11,4
Katılımı Etkilememe Durumu			
Toplam		4	11,4

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen görüşleri toplam 35 alt tema ve 2 ana tema etrafında toplandığı görülmektedir. Yapılan içerik analizine göre (Tablo 3) öğretmenlerin % 88,3'ü çocukların etkinliklere katılımında anne eğitim durumu değişkeninin katılım düzeyini olumlu etkileme durumu olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin biri (Ö11) çocukların katılım düzeyini anne eğitim durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...annenin eğitiminin yüksek olması çocuğun kişisel gelişimi ve akademik gelişimi açısından çok önemli çünkü sosyokültürel düzeyi yüksek bir ebeveyn çocukla iletişimde onu yetiştirmede etkiliyor...”.

Öğretmenlerin % 11,4'ü ise çocukların anne eğitim durumunun katılım düzeyi etkilemediğini düşünmektedir. Öğretmenlerin biri (Ö3) çocukların katılım düzeyini çocukların anne eğitim durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...eğitim düzeyi tek başına etken olduğunu düşünmüyorum. Her ikisinden örneklerim var. Anne baba öğretmen sınıfımda muhteşem bir öğrenci var. Her konuda bilgisi olan, beni çok şaşırtan, güzel bilgiler edinmiş. Aynı zamanda yine anne öğretmen sınıfımda en düşükler arasında olan öğrencim de var...”.

Araştırmanın dördüncü alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini çocukların baba eğitim durumları açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “katılımı olumlu etkileme durumu” ve “katılımı etkilememe durumu” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeylerini çocukların baba eğitim durumları açısından değerlendirmelerine ilişkin bulgular

Tema	Alt Tema	F	%
	Erkek çocuklarda etkili	1	4,3
Katılımı Olumlu Etkileme Durumu	Dikkat seviyesi yüksek	1	4,3
	Yüksek özgüven	2	8,6
	Eğitime bakış açısı	2	8,6
	Nitelikli vakit geçirme	4	17,3
	İyi örnek olma	6	26
Toplam		16	69,4
	Geri planda kalıyor	7	30,3
Katılımı Etkilememe Durumu			
Toplam		7	30,3

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen görüşleri toplam 23 alt tema ve 2 ana tema etrafında toplandığı görülmektedir. Yapılan içerik analizine göre (Tablo 4) öğretmenlerin % 69,4'ü çocukların etkinliklere

katılımda baba eğitim durumu değişkeninin katılım düzeyini olumlu etkileme durumu olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin biri (Ö6) çocukların katılım düzeyini anne eğitim durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...kendine olan güveni çok fazla, sınıfa güvenerek geliyor. Etkinlikleri ben biliyorum, ben yapabilirim, ben başarırım şeklinde yapıyor ama diğer seviyedeki babaların çocukları biraz çekingen kalıyor. Acaba mı, yapabilir miyim, tedirginlikleri oluyor ...”.

Öğretmenlerin % 30,3’ü ise çocukların anne eğitim durumunun katılım düzeyi etkilemediğini düşünmektedir. Öğretmenlerin biri (Ö7) çocukların katılım düzeyini çocukların anne eğitim durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...anneye göre daha az etkiliyor. Düşündüğümde anne diye sorduğunuzda hemen cevap verebiliyorum. Baba sorduğunuzda bayağı bir düşünmem gerekiyor. Babalar biraz daha az etkili oluyor. Ayırt edemiyorsunuz yani ...”.

Araştırmanın beşinci alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini, çocukların daha önce okul öncesi eğitim almış olma durumları açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “katılımı olumlu etkileme durumu” ve “katılımı olumsuz etkileme durumu” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeylerini daha önce okul öncesi eğitimi alma durumları açısından değerlendirmelerine ilişkin bulgular

Tema	Alt tema	F	%
Katılımı Olumlu Etkileme Durumu	Bilişsel becerileri yüksek	3	6,6
	Kolay uyum sağlama	3	6,6
	Kuralları bilme	3	6,6
	Öğrenmeye açık olma	4	8,8
	Yüksek özgüven	4	8,8
	İlgileri yüksek	5	11,1
Toplam	Hazırbulunuşluk yüksek	9	19,9
Katılımı Olumsuz Etkileme Durumu	Niteliksiz kreşler	1	2,2
	Fobi oluşabiliyor	2	4,4
	Motivasyon düşüklüğü	4	8,8
	Sıkılma durumu	7	15,5
Toplam		14	31

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen görüşleri toplam 45 alt tema ve 2 ana tema etrafında toplandığı görülmektedir. Yapılan içerik analizine göre (Tablo 5) öğretmenler (% 68,8 oranında) çocukların daha önce okul öncesi eğitim aldıkları durumlarda yüksek düzeyde katılım gösterdiklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö3) çocukların katılım düzeyini daha önce okul öncesi eğitimi alma durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...büyük oranda etkiliyor. Çünkü bir şeyleri bilmiş olarak geliyor. En azından sınıf kurallarını bilişsel açıdan bildikleri için bazı şeyleri. Güvenleri de yerinde daha fazla güven hissettikleri için daha aktif oluyorlar etkinliklerde. Hani bir şeyleri bilmek insanın hoşuna gider, tatmin eder ya. O duyguyla daha çok katılmak istiyor. Arkadaşlarım cevap veremedi, ben biliyordum...”.

Ayrıca öğretmenler (% 31 oranında) çocukların daha önceden okul öncesi eğitim aldıkları durumlarda düşük düzeyde katılım gösterdiklerini düşündüklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö15) çocukların katılım düzeyini daha önceden okul öncesi eğitimi alma durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...benim tercihim çocuk sadece bir yıl anasınına gelmeli. Sonra birinci sınıfa başlamalı. Çocuklar anasınına eğitimine doymuşlar. Bazı öğretmenler o kadar zorlanıyor ki. Ne verse doymuş çocuk ne verse her şeyi biliyor. Çocuklar sıkılıyor ben bunu biliyorum, ben bunu biliyorum. Sınıftaki birkaç çocuk isteksiz olunca diğer çocuklar da etkileniyor bundan...”.

Araştırmanın altıncı alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini çocukların kardeş sayısı durumları açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “yüksek düzeyde

katılım”, “düşük düzeyde katılım” ve “katılımı etkilememe durumu” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 6’de sunulmuştur.

Tablo 6. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeylerini çocukların kardeş sayısı durumları açısından değerlendirmelerine ilişkin bulgular

Tema	Alt tema	F	%
Yüksek Düzeyde Katılım	Abisi ya da ablası varsa aile katılımı yüksek	1	2,7
	Abisi ya da ablası varsa bilişsel becerisi yüksek	1	2,7
	Kardeş sırası önemli	3	8,1
	Abisi ya da ablası varsa gizil öğreniyor	5	13,5
	Abisi ya da ablası varsa hazırbulunuşluk düzeyi yüksek	6	16,2
Toplam	Sosyal becerileri yüksek	7	18,9
Düşük Düzeyde Katılım	Olumsuz gizil öğrenmeler	1	2,7
	Kardeş kıskançlığı	1	2,7
	Kardeş sayısı fazla maddi imkânlar düşük	1	2,7
	Tek çocuk aşırı ilgi istiyor, beklenti yüksek	1	2,7
	Tek çocuk uyum sorunu	2	5,4
	Tek çocuk sorumluluk almıyor	2	5,4
Toplam	Tek çocuk paylaşma sorunu	2	5,4
Katılımı Etkilemiyor	Kardeş sayısı önemli değil.	4	10,8
Toplam		4	10,8

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen görüşleri toplam 37 alt tema ve 3 ana tema etrafında toplandığı görülmektedir. Yapılan içerik analizine göre (Tablo 6) öğretmenlerin % 62,1’i çocukların etkinliklere katılımında kardeş sayısı değişkeninin yüksek düzeyde katılım içerdiğini düşündüklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö11) çocukların katılım düzeyini kardeş sayısı açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...benim şuana kadar gördüğüm kadarıyla kendinden yaşça 3,4 yaş büyük ilkokulu bitirmiş abisi, ablası varsa çocuğun kendi ondan sonra geliyor ya ondan çok fazla şeyi öğrenmiş oluyor aslında. Bu çok büyük bir avantaj oluyor...”.

Ayrıca öğretmenlerin % 27’ si çocukların etkinliklere katılımında kardeş sayısı değişkeninin düşük düzeyde katılıma sebep olduğunu düşündüklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö13) çocukların katılım düzeyini kardeş sayısı açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...hiç kardeşi olmayan kardeş bekleyen bir çocuk bile kıskanabiliyor onun gelmesini. ve o da etkiliyor çocuğu kabullenmiyor, bu çocuğu çok etkiliyor ve bayağı bir geriletebiliyor...”. Öğretmen görüşlerinin % 10,8’i de ise katılım düzeyini kardeş sayısının etkilemediği görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeylerinin incelendiği bu araştırmada, öğretmenlerin % 48,3’ü çocukların etkinliklere katılım düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Yüksek düzeyde katılım gösterenlerin alt temasında öğretmenler çocukların oyun ve hareket etkinliğinde daha yüksek katılım (% 25,8) gösterdiklerini söylemiştir. Benzer bir çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık çocukların katılım düzeyi araştırılmış ve çocukların orta düzeyde katılıma sahip oldukları saptanmıştır (Akyol, 2020). Belçika’da çocukların katılım düzeylerinin incelendiği çalışmada, çocukların orta ve geliştirilebilir düzeyde katılım gösterdikleri sonucu ortaya çıkmıştır (Laevers, 2017). İlkokul öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katılım düzeyini araştıran benzer çalışmada ilkokul öğrencilerinin orta düzeyde bir katılım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Erdem, 2020). Bu düşünceye paralel bir sonuçta Schnitzler, Holzberger ve Seidel (2020) tarafından çocukların orta ve yüksek düzeyde katılım gösterdikleri şeklinde bulunmuştur. Tüm bunlardan hareketle araştırmanın yapıldığı kurumlarda katılımın boyutları ve göstergeleri dikkate alınarak okul öncesi eğitim programı ve uygulamaların yapıldığı söylenebilir.

Zorbay Varol (2019) tarafından okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların katılımının ve etkileyen durumların araştırıldığı çalışmada 13 sınıftan 9'unda katılım haklarının ihlal edildiği görülmüştür. Benzer şekilde Koran (2017) tarafından yapılan çalışmada eğitim ortamlarında yapılan uygulamalarda çocuk katılımının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, öğretmenlerin % 45,1'i çocukların etkinliklere katılım düzeylerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma sonuçları sözü edilen araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Buna sebep olarak öğretmenlerin daha çok masa başı etkinlikleri tercih etmeleri ve çocukların oyun ve hareket ihtiyacının geri planda kalması şeklinde açıklanabilir.

Araştırmada öğretmenlerin % 17,9'u katılım durumlarında cinsiyetin fark yaratmadığını düşünmektedir. Benzer bir çalışmada çocukların katılım düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık tespit edilememiştir (Akyol, 2020).Theodotou (2015) çocukların katılım düzeylerinde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığını Leuven Katılım Ölçeği kullanarak ispatlamıştır. Alan yazında cinsiyet değişkeninin anlamlı düzeyde farklılık taşımadığını gösteren birçok çalışma mevcuttur (Ramazan ve Demir, 2011; Keleş Ertürk, 2017; Uyanık Aktulun, 2019). Ancak bu çalışmada öğretmen görüşleri sonucunda kızların yüksek katılım (% 38,4) gösterdiği ya da erkeklerin yüksek katılım gösterdiği durumlar (% 43,5) ortaya çıkmıştır. Erdem (2021) ilkökul öğrencilerinin katılım düzeylerini cinsiyet değişkenine incelemiş ve benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bu duruma sebep olarak okulda gerçekleştirilen etkinliklerin özellikleriyle bağlantılı olduğu düşünülebilir. Erkeklerin hareket edebileceği aktif etkinliklerde ön planda olduğu, kızların ilgi, dikkat ve motivasyon gerektiren etkinliklerde ön planda olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerde odaklanma, katılma ve uyum sağlama becerilerinin katılım düzeylerini artırdığı söylenebilir (Geist ve King, 2008; Martin, 2004; Wigfield vd., 2006).

Bu çalışmada öğretmen görüşlerine göre çocukların katılım düzeylerini çocukların anne eğitim düzeyi % 88,3 oranında olumlu şekilde etkilemektedir. Çocukların baba eğitim düzeyi ise % 69,4 oranında katılımı olumlu şekilde etkilemektedir. Benzer bir sonuca Akyol (2020) ulaşmıştır; çalışmada anneleri ve babaları lisans mezunu olan çocukların ölçek puanları diğer ebeveynlerden anlamlı derece yüksek çıkmıştır. Anne, babaların eğitim düzeyi çocukların bilişsel gelişimi ve yaratıcılık düzeylerini dolayısıyla katılımlarını etkilemektedir. Anne ve babaların eğitim düzeyi çocuklarıyla etkili iletişim kurmalarını ve nitelikli zaman geçirmelerini, okula hazırbulunmuşluk düzeylerini geliştirmelerini sağlamaktadır (Senemoğlu, 2000; Gonzales vd., 2018; Ramazan ve Demir, 2011; Can Yaşar ve Aral, 2011; Gizir Ergen ve Köksal Akyol, 2012).

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre anne eğitim düzeyi çocukların katılım düzeyini % 11,4 oranında doğrudan etkilememektedir. Baba eğitim durumu çocuk katılım düzeyini etkileme açısından % 30,3 oranında geri planda kalmaktadır. Erdem (2021) öğrencilerin katılım düzeyleri ile anne ve babaların öğrenim durumları arasında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Oysaki anne babaların eğitim düzeyi çocuklara sunulan çevresel uyarıcıları etkilemektedir. Eğitim düzeyi yüksek anne babalar aile katılımı çalışmalarıyla çocukları daha iyi desteklemektedir. Böylelikle çocukların akademik başarıları artmakta, davranış problemleri azalmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek ebeveynler çocukların eğitimleriyle daha fazla ilgilenmektedir (Battin Pearsan vd.; 2000; Uygun ve Kozikoğlu, 2019; Erdem, 2021).

Okul öncesi öğretmenleri de daha önce okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocukların katılım düzeylerinin yüksek olduğu konusunda (% 68,8 oranında) görüşler bildirmiştir. Benzer bir araştırma bulgularına göre okul öncesi eğitim almamış çocukların hazırbulunmuşluk ve okula uyum düzeylerine bakıldığında, okul öncesi eğitim almış çocuklara göre düşük olduğu görülmüştür (Tangüner, 2017; Erkan ve Kırcı, 2010). Benzer bir sonuca Akyol (2020) tarafından yapılan çalışmada rastlanmıştır. Bu çalışma sonucuna göre de okul öncesine devam etme durumu etkinliklere katılım düzeyi konusunda önemli derecede fark yaratmaktadır. Singapurda okul öncesi eğitimin çocukların katılım düzeyini artırdığı sonucuna ulaşan araştırmalar yapılmıştır (Ebbeck, 2014). Yine benzer bir çalışma da nitelikli okul öncesi eğitimin düşük düzeyde katılım gösteren çocuklara bu bağlamda ilerlemeler sağladığı tespit edilmiştir (Lenarerts vd.,2017). Alan yazında okul öncesi eğitimin katılım sağlama konusunda farklılık yaratmadığını gösteren çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada okul öncesi eğitimin etkili olmayışının nedeni öğretmenlerin çocuk merkezli eğitim anlayışından uzak uygulamalar yapmasıyla açıklanabilir. Oysaki MEB okul öncesi eğitim programında öğretmenler tarafından çocuk merkezli zengin öğrenme ortamları sunulması gerektiği önemle vurgulanmıştır (MEB, 2013; Erdem, 2021).

Akyol (2020) okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini kardeş sayısı açısından incelemiş ve bu çalışmaya paralel olarak ölçek puan ortalamalarında kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Alan yazında kardeş sayısının dil becerileri üzerinde, sosyal yetkinlik düzeyi üzerinde, çocukların sosyal becerileri üzerinde etkisi olmadığını tespit eden çalışmalar olduğu görülmektedir (Uygun ve Kozikoğlu, 2019; Koçak, Ergin ve Yalçın, 2014; Elibol Gültekin, 2008; Keçecioglu, 2015)

Bu araştırmanın nitel verilerine bakıldığında öğretmen görüşleri yukardaki sonuçları desteklememektedir. Araştırma bulgularına göre % 62,1 oranında öğretmen görüşleri kardeş sayısının çocukların katılım düzeyini artırdığını ortaya koymuştur. Bu durum ailede kardeşler arasında geçirilen zamanın nitelikleri arasındaki farklılıklardan kaynaklanabileceği şeklinde açıklanabilir.

Öneriler

- Araştırmada öğretmen görüşleri sonucunda kızların yüksek katılım (% 38,4) gösterdiği ya da erkeklerin yüksek katılım gösterdiği durumlar (% 43,5) ortaya çıkmıştır. Kız ve erkek çocuklarının ilgi ve ihtiyaçları göz önünde alınarak katılım düzeylerinin artırılabilmesi için alternatif öğrenme etkinlikleri planlanabilir.

- Araştırma sonucunda öğretmen görüşüne göre çocukların % 25,8 ü hareketli etkinliklere daha çok katıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum da dikkate alındığında öğretmenlerin öğrenci katılımını sağlamak için daha çok hareketli etkinliklere yer vermeleri yararlı olacaktır.

- Araştırma sonucunda annenin eğitim düzeyi (% 88,3 oranında) ve baba eğitim düzeyi (% 69,4 oranında) katılımı etkilemektedir. Eğitim düzeyi düşük olan velilere çocuklarının katılım düzeylerini olumlu şekilde destekleyebilmeleri için bilgilendirme seminerleri düzenlenebilir.

- Araştırma sonuçlarına göre daha önce okul öncesi eğitimi alan çocukların katılım düzeyinin (% 68,8 oranında) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çocukların okul öncesi eğitiminde okullaşma oranlarının artırılması sağlanabilir.

- Araştırma sonuçlarına göre kardeş sayısının katılım düzeyini olumlu etkilediği düşünüldüğünde (% 62,1 oranında) kardeş sayısı az olan çocukların aileleri tarafından okul dışı zamanlarda gerek akranlarıyla gerekse farklı yaşlardaki çocuklarla zaman geçirebileceği fırsatlar oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

Akyol, S. (2011). Sosyal yapılandırmacı öğrenme ortamı tasarımının öğrenenlerin akademik başarılarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi (İlköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji dersi).

Akyol, T. (2017). Mozaik ve Proje Yaklaşımlarına Dayalı Eğitimin Çocukların Katılım Düzeylerine Etkisi.

Akyol, T. (2020). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Katılım Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies-Social Sciences*.

Akyol, T., & Erdem, H. (2021). Başarılı bir öğretmenin çocukların katılımına önem vermesi gerektiğini düşünüyorum." : Okulda Çocuk Katılımına İlişkin Fenomenolojik Bir Çalışma. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 10(2).

Akyüz, Y. (2016). *Eski Yunan'da çocuk ve çocuk eğitimi*.

Arkadaş, A., & Müftü, G. (2010). Türkiye'de çocuk haklarının durumu: son 16 yılda neler değişti. *Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşme'nin*, 20, 1-8.

Başal, H. A. (2001). Çocuklar için sınıf içi etkinlik ölçeğinin geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği.

Başal, H., & Turgut, I. (2003). Heterosis and Combining Ability for Yield Components and Fiber Quality Parameters in a Half Diallel Cotton (G. hirsutum L.) Population¹. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 27(4), 207-212.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2005). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Cenevre.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2009).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2009). *Çocuğun Katılım Hakkı*. Cenevre.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2011). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Genel Yorum No:12*. Cenevre.

Canbulut, T. (2014). Türkiye'de çocukların katılım hakkı üzerine bir derleme. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1(2), 85-94.

Creswell, J. D. (2017). Mindfulness interventions. *Annual review of psychology*, 68(1), 491-516.

Demircan, Y. S., & Tanrıseven, I. (2014). 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçi Etkinlik ve Akademik Başarı Düzeylerine Göre Öz-Düzenleme Stratejileri ve Motivasyonel İnançlarının İncelenmesi. *Journal of International Social Research*, 7(35).

Demirezen, İ. K., Saçlı Uzunöz, F., & Arslan, Y. (2016). İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Fiziksel Etkinliğe Katılım Nedenlerinin Belirlenmesi: Nevşehir Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4).

Dunphy, E. (2012). Children's participation rights in early childhood education and care: the case of early literacy learning and pedagogy. *International Journal of Early Years Education*, 20(3), 290-299.

Emilson, A., & Folkesson, A. M. (2006). Children's participation and teacher control. *Early child development and care*, 176(3-4), 219-238.

Erdem, H. (2021). İlkokul öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katılım düzeylerinin belirlenmesi: Afyonkarahisar örnekleme. *Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Erdem, M. (2020). Hasan Aycının çocuk kitaplarında eğitsel değerler. *Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Finn, J. D. (1993). School characteristics related to student engagement. *The Journal of Negro Education*, 2(3), 249-268.

Geist, E. A., & King, M. (2008). Different, not better: gender differences in mathematics learning and achievement. *Journal of Instructional Psychology*, 35(1).

Hazar, M. (2005). Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim.

Hitzler, S., & Messmer, H. (2010). Group decision-making in child welfare and the pursuit of participation. *Qualitative Social Work*, 9(2), 205-226.

Johansson, I., & Sandberg, A. (2010). Learning and participation: two interrelated key-concepts in the preschool. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(2), 229-242.

Johnny, L. (2006). Reconceptualising Childhood: Children's Rights and Youth Participation in Schools. *International Education Journal*, 7(1), 17-25.

Keçecioglu, Ö. (2015). MEB okul öncesi eğitim programı ve Montessori yaklaşımına göre eğitim alan 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin incelenmesi. *Keçecioglu, Ö. (2015). MEB okul öncesi eğitim programı ve Montessori yaklaşımına göre eğitim alan 5 yaş Master's thesis*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Koçak, N. E. (2014). 60-72 aylık çocukların Türkçe dil kullanımı düzeyleri ve etki eden faktörlerin incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(4), 100-106.

Laevers, F. (. (1994). *Defining and assessing quality in early childhood education (Vol. 16)*. Leuven University Press.

Laevers, F. (. (1994). *Defining and assessing quality in early childhood education (Vol. 16)*. Leuven University Press.

- Laevers, F. (2005). Deep-level-learning and the experiential approach in early childhood and primary education. *Katholieke Universiteit Leuven Research Centre for Early*.
- Laevers, F. (2017). 10 How are children doing in ECEC? Monitoring Quality within a process-oriented approach. *Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, 178.
- Laevers, F., & Declercq, B. (2018). How well-being and involvement fit into the commitment to children's rights. *European Journal of Education*, 53(3), 325-335.
- Lansdown, A. B. (2010). *Lansdown, A. B. (2010). Silver in healthcare: its antimicrobial efficacy and safety in use*. Royal Society of Chemistry.
- Lenaerts, F. B. (2017). Supporting Teachers in Vietnam to Monitor Preschool Children's Wellbeing and Involvement in Preschool Classrooms. *International Journal of Early Childhood*, 49(2), 245-262.
- Martin, F. (2004). Engaging computing: makin'it real for kids and undergrads. *Journal of Computing Sciences in Colleges*, 19(5), 1-1.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Ankara.
- Nyland, B. (2009). The guiding principles of participation: Infant, toddler groups and the United Nations Convention on the Rights of the Child. *n Participatory learning in the early years*, s. 42-59.
- Özer, Y. E. (2013). Çocuk Hakları, Katılım ve Yerel Düzeyde Uygulaması: Türkiye Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 1412013245-1412013258.
- Pascal, C., & Bertram, T. (1999). The Effective Early Learning Project: The Quality of Adult Engagement in Early Childhood Settings in the UK.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Ramazan, O. &. (2011). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36-48 aylık çocukların bilişsel gelişim düzeyleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 83-98.
- Rayna, S., & Laevers, F. (2011). Understanding children from 0 to 3 years of age and its implications for education. What's new on the babies' side? Origins and evolutions. *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(2), 161-172.
- Schnitzler, K., Holzberger, D., & Seidel, T. (2020). Connecting judgment process and accuracy of student teachers: Differences in observation and student engagement cues to assess student characteristics. *In Frontiers in Education*, (Vol. 5, p. 602470). Frontiers Media SA.
- Senemoğlu, N. (2000). *Eğitimin psikolojik temelleri. Öğretmenlik Mesleğine Giriş*.
- Shavers, V. L. (2007). Measurement of socioeconomic status in health disparities research. *Journal of the national medical association*, 99(9), 1013.
- Skelton, T. (2007). Children, young people, UNICEF and participation. *Children's Geographies*, 5(1-2), 165-181.
- Şallı İdare, F. (2018). Okul öncesi eğitim ortamlarında çocuk katılımı ile ilgili çocukların ve öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. (*Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*).
- Ten Brummelaar, M. D., Harder, A. T., Kalverboer, M. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2018). Participation of youth in decision-making procedures during residential care: A narrative review. *Child & Family Social Work*, 23(1), 33-44.
- Theobald, M., & Kultti, A. (2012). Investigating child participation in the everyday talk of a teacher and children in a preparatory year. *Contemporary Issues in Early Childhood*, s. 13(3), 210-225.

Theodotou, E. (2015). Can We Play Again with Picasso Miss?" The Effects of the Arts in Children's Involvement during Literacy Activities in the Early Years Settings: A Case Study in the Greek Context. *Online Submission*.

Tomanovic, S. (2003). Negotiating children's participation and autonomy within families. *Int'l J. Child. Rts.*, 11, 51.

UNICEF. (2007). Progress for children: a World fit for children: statistical review.

UNICEF. (2017). UNICEF closed one chapter and prepared to open another.

Uyanık Aktulun, Ö. (2019). 60-72 Aylık Çocukların Erken Akademik Ve Dil Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 14(1).

Uygun, N. &. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların oyun davranışlarının incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 787-817.

Van Bijleveld, G. G., Dedding, C. W., & Bunders-Aelen, J. F. (2015). Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: A state-of-the-art review. *Child & Family Social Work*, 20(2), 129-138.

Venninen, T., & Leinonen, J. (2013). Developing children's participation through research and reflective practices. *Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education*, 7(1), 31-49.

Yıldırım, A., & Simsek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.

Young, H. P. (2004). *Strategic learning and its limits*. OUP Oxford.

Zorbay Varol, S. (2019). Investigation of children's the participation and situations affecting the participation in preschool education institutions. *Unpublished Master's Thesis*. Gazi University. Ankara.